

Länsstyrelsen Västernorrland
Publikation nr 2019:01

Uppföljning av Stensjöflons naturreservat - inventering av myrfåglar 2017

Omslagsbild: Stensjön med Stensjöflon i förgrunden.
Fotograf: Jan Augustsson/Bergslagsbild AB.

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie

Publikation nr 2019:01

ISSN 1403-624X

Tryck: Länsstyrelsen Västernorrland

Författare: Pekka Bader.

Denna rapport går att beställa i alternativt format.

2019-01-15

Dnr 512-415-2019

Sammanfattning

Inventeringen utgör en del av den uppföljning av skyddade områden, naturreservat, som länsstyrelsen löpande arbetar med.

De centrala delarna av naturreservat inventerades på myrfåglar genom totalt fyra fältbesök under perioden 24 maj-16 juni 2017. Resultatet har tydliga likheter med det från den senaste mer omfattande inventeringen 1983. Sålunda hittades praktiskt taget lika många par båda åren av arter som exempelvis gräsand, vigg, svarthakedopping, tofsvipa, storspov och ängspiplärka. Några arter var klart mer ovanliga 2017 än 1983, det gäller till exempel bläsand, enkelbeckasin och videsparv. Dvärgbeckasin och smalnäbbad simsnäppa noterades som häckande 1983 men inte 2017. En art var klart vanligare 2017 än 1983, gulärta. Sångsvan och kanadagås häckade 2017 och noterades inte 1983.

I rapporten diskuteras skillnader mellan de två inventeringsåren, samt restaurering av myrar.

Innehållsförteckning

1.	Bakgrund.....	7
2.	Metod	7
2.1.	Väder	9
3.	Resultat	9
4.	Diskussion.....	11
	Referenser	13

Rede av storspov med fyra ägg. Foto: Pekka Bader 31 maj 2017.

1. Bakgrund

Myrkomplexet Stensjöflon är känt som en av Ångermanlands bästa fågelmyrar sedan slutet av 1970-talet (Simonsson & Dynesius 1980). Delar av området blev naturreservat 1998, och senare har reservatet utvidgats. Myrfågelfaunan har inventerats i hela eller stora delar av naturreservatet 1979, 1982, 1983 (Dahlén 1983) och i föreliggande rapport 2017. Inventeringen 2017 utgör en del av den löpande uppföljningen av naturreservat i länet. Nästa myrfågelinventering i Stensjöflon är planerad att genomföras år 2023.

2. Metod

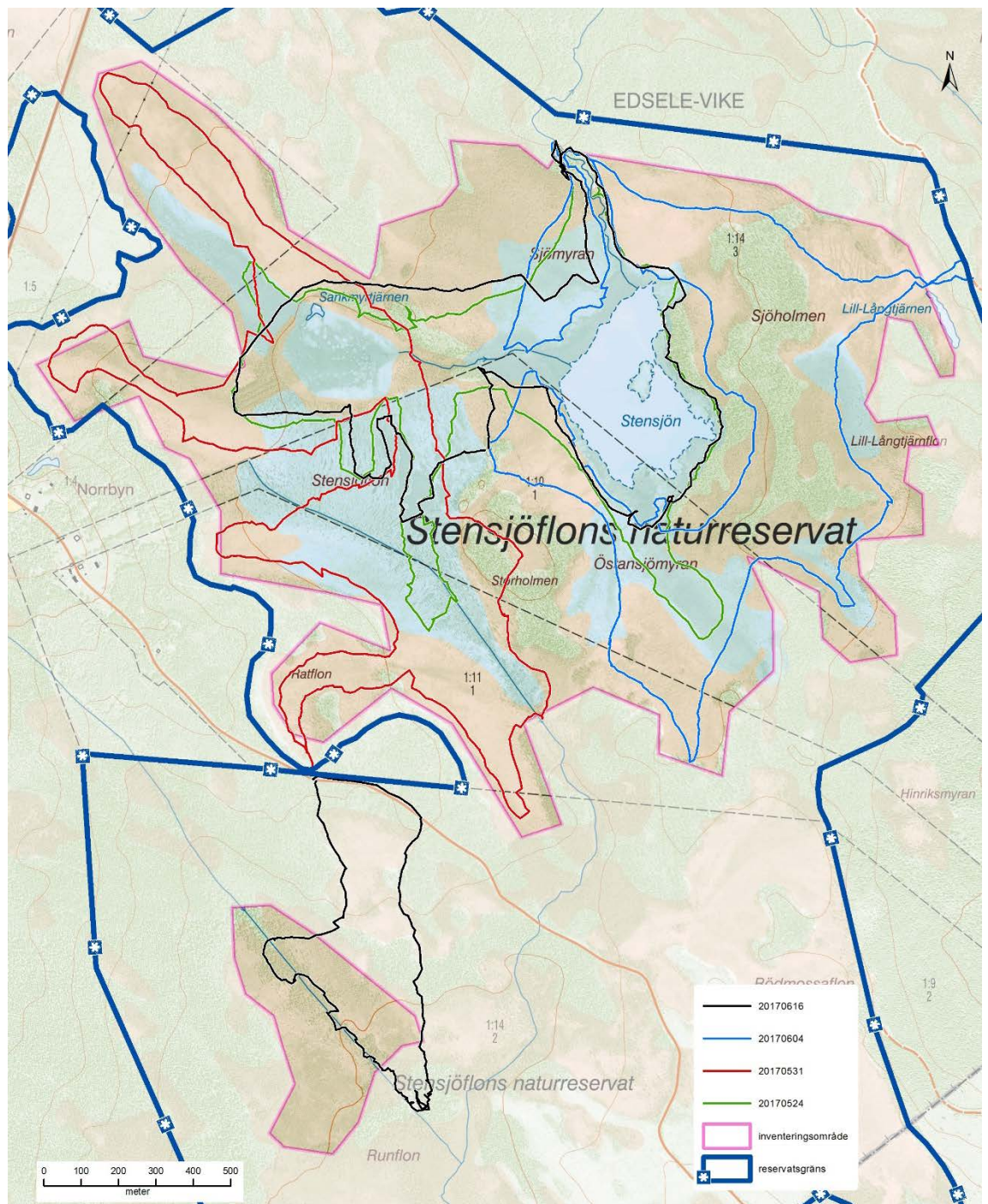
Under 2017 utfördes samma typ av revirkartering som vid 1983 års inventering. Däremot gjordes färre besök i form av fyra inventeringstillfällen (tabell 1). Vid 1983 års inventering gjordes fem till sju besök mellan 12 maj och 29 juni. Vid inventeringen 2017 besöktes de mer perifera, fågelfattiga, delarna en gång, medan de centrala mer fuktiga och fågelrika delarna besöktes upp till fyra gånger. Inventeringarna utfördes av Pekka Bader.

Samma yta om cirka 163 ha inventerades båda åren. 1983 inventerades en del om 43 hektar som inte besöktes 2017, den delen har i möjligaste mån exkluderats ur jämförelser mellan åren. 2017 besöktes också norra delen av Runflon som har restaurerats genom dikesigenläggning år 2015. Runflon redovisas separat i denna rapport, och jämförs förstås inte med 1983 års resultat.

Vid två tillfällen föregicks morgonens inventering av övernattning på två myrholmar väster om Stensjön. Syftet var bland annat att om möjligt höra någon dvärgbeckasin.

Tabell 1. Inventeringsdatum och -tider, samt väderdata för Stensjöflon 2017. Total inventeringstid uppgick till 15.36 timmar och gångrutterna omfattade 34 km (figur 1).

Datum	Tid, kl	gångsträcka, km	Temp kl 04, °C	Vind m/s	Nederbörd	Kommentar
24 maj	3.36-7.50	7,17	2	2	uppehåll	Fläckvis frost på myren. Övernattning på myrholme cirka 230 m öster om Sankmyrtjärnen.
31 maj	3.40-7.02	9,03	5	5	uppehåll	Fläckvis frost på myren.
4 juni	3.49-7.34	8,85	3	2	uppehåll	Frostfläckar på myren. Mygg på slutet, räckte dock att vara i rörelse för att komma undan.
16 juni	3.38-6.25 Runflon 8.10-9.38	8,91	8-10	stilla	uppehåll	Klart blötare i marken än tidigare. Myggen påtagliga. Övernattning på myrholme 400 m SV om "ön" i Stensjön.

Figur 1. Gångrutter för de fyra inventeringstillfällena 2017. Området i sydväst är Runflon, där våtmarksrestaurering i form av dikesigenläggning utfördes 2015 (jfr figur 2 och 3).

© Lantmäteriet Geodatasamverkan © Länsstyrelsen Västernorrland

Sammantaget var inventeringen 1983 mer omfattande med avseende på inventering av änder tidigt på säsongen, och vistelse i inventeringsområdet nattetid.

Vid bedömningen av antalet par har, med några undantag, krävts minst två registreringar för att ett revir ska räknas. Förfarandet är i enlighet med Svensson (2012a och 2012b).

2.1. Väder

Som framgår av tabell 1 var vädret genomgående gynnsamt för fågelinventering 2017. Inga besvärande vindar och ingen nederbörd innebar praktiskt goda förutsättningar. Till det bidrog också att myrarna var ganska torra, förutom vid det sista inventeringstillfället 16 juni, då det var påtagligt fuktigare i marken. Någon mer detaljerad information kring vädret 1983 finns inte i Dahlén (1983), annat än att det framgår att man fick göra avbrott vid några tillfällen på grund av väderförsämring.

3. Resultat

Bedömt antal par för respektive art knuten till själva våtmarkerna, och som bedömdes häcka, finns i tabell 2. För samtliga observerade fåglar, även sådana som inte bedömdes häcka eller som inte är knutna till myrmarkerna, hänvisas läsaren till artportalen.se.

En jämförelse med 1983 års resultat ger vid handen att det hittades praktiskt taget lika många par båda åren av arter som gräsand, vigg, svarthakedopping, tofsvipa, småspov, storspov, gluttsnäppa och ängsbiplärka.

Några arter var klart mer ovanliga 2017 än 1983. Det gäller bläsand, kricka, enkelbeckasin, videsparv och sävsparv. Vid inventeringen 1983 noterades också dvärgbeckasin och smalnäbbad simsnäppa som häckande, arter som inte observerades 2017.

En art var klart vanligare 2017 än 1983, gulärta. Vidare häckade sångsvan och kanadagås i området, arter som inte observerades 1983. Ljungpipare häckade i inventeringsområdet 2017, men inte 1983. Däremot noterades ljungpipare 1983 i den del som inte inventerades 2017.

Tabell 2. Inventeringsresultat 2017 och 1983 för myrfåglar. Skattningar av antal par som bedöms häcka av respektive art. Arter markerade med asterisk* ingår i bilaga 1 till Europeiska unionens fågeldirektiv. Nolla, "0", innebär att arten inte noterades alls. () innebär att arten observerades under omständigheter som inte indikerar häckning. Kursiv text anger att arten inte eftersöktes särskilt, vilket hade behövts för en mer täckande inventering. VU=sårbar och NT=nära hotad enligt 2015 års nationella rödlista.

	Stensjöflon		Runflon
	antal par		antal par
	2017	1983	2017
sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>)*	1	0	1
kanadagås (<i>Branta canadensis</i>)	1	0	
bläsand (<i>Anas penelope</i>)	1	10	
kricka (<i>Anas crecca</i>)	3	10	
gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>)	2	2	1
vigg (<i>Aythya fuligula</i>)	13	13	
knipa (<i>Bucephala clangula</i>)	4	6	
summa änder	25	41	
svarthakedopping (<i>Podiceps auritus</i>)	2	2	
dalripa (<i>Lagopus lagopus</i>)	2	2	
trana (<i>Grus grus</i>)*	2	3	
ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>)*	2	0	
tofsvipa (<i>Vanellus vanellus</i>)	3	3	
dvärgbeckasin (<i>Lymnocyptes minimus</i>)	0	1	
enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>)	3	16	1
småspov (<i>Numenius phaeopus</i>)	1	1	1
storspov (<i>Numenius arquata</i>) NT	7	7	
gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>)	1	2	
skogssnäppa (<i>Tringa ochropus</i>)	1	0	
grönbena (<i>Tringa glareola</i>)*	11	16	1
smalnäbbad simsnäppa	0	1	
summa vadare	29	47	
skrattmås (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>)	(7)	(5)	
dvärgmås (<i>Hydrocoloeus minutus</i>)	(9)	0	
fiskmås (<i>Larus canus</i>)	2	(1)	
ängspiplärka (<i>Anthus pratensis</i>) NT	13	16	
gulärta (<i>Motacilla flava thunbergi</i>)	23	7	1
buskskvätta (<i>Saxicola rubetra</i>) NT	1	0	
videsparv (<i>Emberiza rustica</i>) VU	1	11	1
sävparv (<i>Emberiza schoeniclus</i>) VU	4	31	2
summa tättingar	42	65	

4. Diskussion

Generellt sett låg parskattningarna av änder lågt 2017 i jämförelse med 1983 års antal. Det kan bero på att man 1983 lade mer inventeringstid i början av säsongen då man fördel inventerar denna artgrupp. Då tillbringade man också åtskillig tid, 35 timmar, i området under kvällar och nätter. Det har generellt sett betydelse för arter som beckasiner.

Jämfört med 1983 har dvärgmåsar tillkommit i Stensjöflon. Några egentliga häckningskriterier kunde inte noteras 2017, men det är inte osannolikt att de knappa 20 adulta individer som sägs, skriker till häckning vissa år. Sett till länet i stort, är det en art som under häckningstid (juni) framför allt observeras i länets södra och norra kustdelar. Därtill är arten sparsamt spridd kring vatten i inlandet. Dvärgmåsar har under flera års tid hållit till i Helgumsjöns delta, ungefär 17 km öster om Stensjöflon. Däremot är arten veterligen inte noterad från Stensjöflon tidigare.

En art som otvivelaktigt har gått tillbaka under de senaste decennierna i Sverige är videsparv. Inventeringarna 1983 gav 11 revir, mot endast ett i samma del av reservatet 2017. Därtill noterades även ett par vid Runflon 2017. På häckningsplats anses dikningar ha påverkat artens möjligheter till häckning. I ett större perspektiv torde däremot andra miljöförändringar och jakt i övervintringsområdet kunna förklara en god del av den allmänna minskningen (artfakta artdatabanken.se april 2018).

Sävsparrar var av inventeringarna att döma klart vanligare 1983, medan gulärta omvänt var klart mer talrik 2017. Dahlén (1983) konstaterar att man 1983 fick tydligt avvikande parskattningar jämfört med de inventeringar som genomförts året dessförinnan, 1982. Frekvensen av gulärta är av egen erfarenhet att döma klart väderberoende. Kylslagna förhållanden verkar kunna ge klart färre noteringar än vid mildväder och i övrigt goda observationsbetingelser. Riktigt hur väderbetingelserna var 1982 jämfört 1983 och 2017 är dock inte känt.

Länsstyrelsens inventering 2017 var sammantaget en mer sparsmakad version av 1983 års inventering, med förhållandevis få besök och ringa inventeringstid. Som nämnts gjordes fler besök 1983, bland annat i början av häckningssäsongen och på nätterna, och revirkarteringarna tog 1983 78 timmar i anspråk, mot endast 15,5 timmar 2017.

Trots mindre inventeringsinsats nåddes 2017 i många fall parskattningar i paritet med resultaten 1983. Icke desto mindre är det knappast möjligt att yttra sig om mindre skillnader mellan år vid en lägre inventeringsinsats som den 2017. För att följa trender borde man framför allt inventera med betydligt tätare tidsintervall. Däremot ger dylika inventeringar en hyfsad uppfattning om vilka arter som förekommer och i vilken storleksordning.

Om nästkommande uppföljningar genomförs vart 6:e år, som planeras, kommer det att över tid ge en väsentligt mer detaljerad bild av fågelfaunan i reservatet än vad som har varit fallet de senaste decennierna.

Ett nog så tydligt resultat av inventeringarna är att dikesigenläggningen på Runflon har skapat väsentligt förbättrade betingelser för myrfåglar. Visserligen finns veterligen inte några detaljerade inventeringsresultat från strax innan igenläggningarna att jämföra med, men även en jämförelse av flygfotografier skvallrar tydligt om en mer varierad fågelmiljö efter igenläggning (figur 2 och 3). Det är, ur ett fågelperspektiv, önskvärt att på likvärdigt sätt åtgärda framför allt det dike som löper över södra delarna av Stensjöflon, norr om Ratflon och väster om Storholmen (figur 1).

Figur 2. Runflon i Stensjöflons naturreservat. Den vänstra bilden är från 2011, den högra från 2016. År 2015 gjordes den dikesigenläggning som syns på högra bilden. Vid inventeringen 2017 noterades här ett par vardera av sångsvan, gräsand, enkelbeckasin, småspov, grönbena, gulärla och videsparv, samt ett par sävsparv. Flera av dessa arter, såsom sångsvan och grönbena, häckade sannolikt inte här 2011. Se även figur 3.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan © Länsstyrelsen Västernorrland

Figur 3. Runflon. Nordvästra delen av det dike som ses i högra delen av figur 2. Foto: Pekka Bader 16 juni 2017.

Referenser

Dahlén, B. 1983. Resultat av Ångermanlands ornitologiska förenings myrfågelinventering på Stensjöflon. Gråspetten nr 4 1983.

Svensson, S. 2012a. Undersökningstyp: Fåglar; förenklad revirkartering för våtmark.Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.

Svensson, S. 2012b. Undersökningstyp: Fåglar, revirkartering, generell metod. Handledning för miljöövervakning. Naturvårdsverket.

**Länsstyrelsen
Västernorrland**

Postadress: 871 86 Härnösand
Telefon: 0611-34 90 00
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland